

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
**TEORIA I HISTÒRIA DEL
PERIODISME I DELS MITJANS
AUDIOVISUALS**

Coordinació: JORGE NIETO FERRANDO

Any acadèmic 2013-14

Informació general de l'assignatura

Denominació	TEORIA I HISTÒRIA DEL PERIODISME I DELS MITJANS AUDIOVISUALS
Codi	101904
Semestre d'impartició	2n Q Avaluació Continuada
Caràcter	Troncal
Nombre de crèdits ECTS	7.5
Crèdits teòrics	0
Crèdits pràctics	0
Coordinació	JORGE NIETO FERRANDO
Departament/s	Filologia Catalana i Comunicació
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	Hores presencials: 72 Hores no presencials: 115,5
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.
Idioma/es d'impartició	Català Altres: Castellà i Anglès
Horari de tutoria/lloc	Dilluns. 18,00-20,00 Qualsevol dia amb cita prèvia. Despatx: 1.22

JORGE NIETO FERRANDO

Objectius acadèmics de l'assignatura

Aprendre a vincular la evolució de les societats amb el desenvolupament dels mitjans de comunicació, especialment a Catalunya.

Competències

Coneixement de l'evolució històrica de la comunicació a la societat de masses, en concret el periodisme i els mitjans audiovisuals.

Continguts fonamentals de l'assignatura

1. Introducció a la història de la comunicació social i dels mitjans

2. Mitjans de comunicació i societat de masses (1870-1945)

- L'edat d'or de la premsa (1870-1914)
- Orígens i evolució de la publicitat
- Naixement i evolució del cinematògraf
- Les agències de notícies
- La ràdio
- La propaganda

3. L'era de la televisió (1945-1980)

- Naixement i primers passos de la TV
- La televisió entre 1945 i 1962
- Els continguts informatius
- La televisió entre 1962 i 1980

4. Cap a la societat de la informació (1980-).

- El quart poder.
- Política i televisió.
- La revolució digital.
- Internet i la convergència.

Tallers

1. Orígens del cinema a Catalunya. Producció, distribució i Exhibició
2. El debat sobre el cinema en les revistes culturals catalanes dels anys vint i trenta
3. No-Do.
4. Censura i consignació dels diaris sota la dictadura franquista
5. Cinema i propaganda sota el franquisme.
6. Marco legislatiu censor dels mitjans de comunicació sota el franquisme.
7. Audiències i influència de la televisió en els anys seixanta i setanta (Catalunya i Espanya)

8. Audiències i influència de la ràdio en els seus orígens (Catalunya i Espanya)
9. Cartell, política i avantguarda en Josep Renau
10. Cinema, militància i contrainformació a Catalunya en els anys setanta
11. Evolució i història de la revista *Destino*
12. Història i evolució de la revista *Triunfo*
13. La premsa del cor. Origen i evolució.
14. Els orígens de Tv3

Eixos metodològics de l'assignatura

Activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	o*	G*	HP*	HNP*
Classe magistral (M)	Vegeu temari			50	57,7
Seminaris (S)					
Pràctiques (P)				10	
Treballs (T)	De grup de 3 o 4 estudiant(e)s			5	57,8
Tutories (Tut)				5	
Altres (AA)				2	
Avaluació (AV)					
TOTAL				72	115,5

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne

Sistema d'avaluació

Mecanismes d'avaluació	Codificació / Descripció-criteris / Tipologia TPD	Observacions	O*	Activitat	%*
Assistència i participació (As)				Assistència a classes	+10
Taller d'avaluació (TA) (Examen)				Classes Magistral	50

Informe (In) / Treballs (T)				Informe i exposició de resultats	50
Altres (A)					
TOTAL					100

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final

Bibliografia i recursos d'informació

BIBLIOGRAFIA GENERAL

BARBIER, F., *Historia de los medios*, Buenos Aires, 1999.

BARRERA, Carlos (editor): *El periodismo español en su historia*, Barcelona, Ariel 2000.

BARRERA, Carlos (editor): *Historia del Periodismo Universal*, Barcelona, Ariel, 2004.

BORDERIA, E, *Historia de la Comunicación Social*, Madrid, Síntesis, 1996.

BRIGGS, A., *De Gutenberg a Internet. Una historia social de los medios de comunicación*, Madrid, Taurus, 2002.

CHICHARRO, M.; RUEDA, J.C.: *Imágenes y palabras. Medios de comunicación y públicos contemporáneos*, Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas-Siglo XXI, 2005.

CROWLEY, D.: *La Comunicación en la Historia*, Barcelona, Bosch, 1997.

FAUS BELAU, A.: *La era audiovisual. Historia de los primeros cien años de la radio y la televisión*, Ediciones Internacionales Universitarias, Barcelona, 2007.

GARITAONANDIA, C.: *La radio en España (1923-1939). De altavoz musical a arma de propaganda*, Bilbao, Siglo XXI-Servicio Editorial UPV-EHU, 1988.

GOMEZ MOMPART, J.L. y MARIN OTTO, E. (eds.): *Historia del periodismo Universal*, Madrid, Editorial Síntesis, 1999.

HUESO, A. L.: *El cine y el Siglo XX*, Barcelona, Ariel Historia, 1998.

MONTERO, J; RUEDA, J. C., *Introducción a la Historia de la Comunicación Social*, Barcelona, Ariel, 2001.

WILLIAMS, R. (ed), *Historia de la Comunicación*, Barcelona, Bosch, 1992.

VV.AA.: *Historia de los medios de comunicación en España: Periodismo, imagen y publicidad, 1900-1990*, Barcelona, Ariel, 1989.

Treballs (bibliografia)

Orígens del cinema a Catalunya. Producció, distribució, exhibició i debat en les revistes culturals.

Hernández Equiluz, Aitor: *Testimonios en huecograbado. El cine de la Segunda República y su prensa especializada (1930-1939)*, Valencia, Ediciones de la Filmoteca, 2009.

Letamendi, Jon y Seguin, Jean-Claude: *Los orígenes del cine en Cataluña*, Barcelona, Generalitat de Catalunya/Institut Català de les Indústries Culturals, 2004.

García Fernández, Emilio: *El cine español entre 1896 y 1939. Historia, industria, filmografía y documentos*,

Barcelona, Ariel, 2002.

González, Palmira: *Els Anys daurats del cinema clàssic a Barcelona (1906-1923)*, Barcelona, Edicions 62, 1987.

Minguet Batllori, Joan: *Charles Chaplin en la cultura catalana (1922-1936). Classicistes i avantguardistes enfront de Charlot*, Barcelona, Filmoteca de la Generalitat de Catalunya, DL 1989.

----- *Cinema, modernitat i avantguarda (1920-1936)*, València, Edicions 3 i 4, 2000.

----- *Paisaje[s] del cine mudo en España*, Valencia, Ediciones de la Filmoteca, 2008.

Riambau, Esteve: *Paisatge abans de la batalla. El cinema a Catalunya (1986-1939)*, Barcelona, Llibres de l'Índex, 1994.

Puyal, Alfonso, [*Cinema y arte nuevo : la recepción fílmica en la vanguardia española \(1917-1937\)*](#), Madrid, Biblioteca Nueva, 2003.

No-Do.

Abella, Rafael, *Los Años del Nudo. El mundo entero al alcance de todos los españoles*, Barcelona, Destino, 2011.

Hernández Robledo, Miguel Ángel, *Estado e información. El NO-DO al servicio del Estado Unitario (1943-1945)*, Salamanca, Universidad Pontificia de Salamanca, 2003.

Rodríguez Martínez, Saturnino, *El No-Do, catecismo social de una época*, Madrid, Complutense, 1999.

Rodríguez Mateos, Araceli: *Un Franquismo de cine. La imagen política del régimen en el noticiario NO-DO (1943-1959)*, Madrid, Rialp, 2008.

Sánchez-Biosca, Vicente y Tranche, Rafael: *NO-DO : el tiempo y la memoria*, Madrid : Cátedra : Filmoteca Española, 2006.

Censura i consignació dels diaris sota la dictadura franquista

Crespo de Lara, Pedro, *La Prensa en el banquillo, 1966-1977*, AEDE Fundació, DL 1988.

Fernández Areal, Manuel, *La Libertad de prensa en España (1938-1971)*, Madrid, Cuadernos para el Diálogo, 1971.

Gallofré i Virgili, Maria Josepa: *L'edició catalana i la censura franquista (1939-1951)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991

García Galindo, Juan A.; Gutiérrez Lozano, Juan Fco., y Sánchez Alarcón, Inmaculada (eds.): *La Comunicación social durante el franquismo*, Málaga, Centro de Ediciones de la Diputación Provincial, 2002.

Chuliá, Elisa: *El Poder y la palabra: prensa y poder político en las dictaduras: el régimen de Franco ante la prensa y el periodismo*, Madrid, Biblioteca Nueva/Universidad Nacional de Educación a Distancia, 2001.

Sevillano Calero, Francisco: *Ecos de papel. La opinión de los españoles en la época de Franco*, Madrid : Biblioteca Nueva, 2000.

SINOVA, Justino: *La censura de Prensa durante el franquismo*, Madrid, Espasa-Calpe, 1989.

Propaganda i cinema sota el franquisme.

Crusells, Magi: *La Guerra Civil española. Cine y propaganda*, Barcelona, Ariel, 2003.

Berthier, Nancy: *Le franquisme et son image: cine?ma et propagande*, Toulouse, Presses universitaires du Mirail, 1998.

Fernández Cuenca, Carlos: *La Guerra de España y el cine*, Madrid, Editora Nacional, 1972.

Heredero, Carlos: *La pesadilla roja del general Franco. El discurso anticomunista en el cine español de la dictadura*, San Sebastián, Festival Internacional de Cine de Donostia-San Sebastián, 1996

Nieto Ferrando, Jorge: *La memoria cinematográfica de la Guerra Civil Española (1939-1982)*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2008.

----- y Castro de Paz, José Luis (coord): *El destino se disculpa. El cine de José Luis Sáenz de Heredia*, Valencia, Ediciones de la Filmoteca, 2011.

Sánchez Biosca, Vicente : « Materiales para una iconografía de Francisco Franco », Archivos de la Filmoteca, núm. 42-43, octubre de 2002-febrero de 2003.

----- *Cine y Guerra Civil española. Del mito a la memoria*, Madrid, Alianza, 2006.

Marco legislatiu censor dels mitjans de comunicació sota el franquisme.

Abellán, Manuel L, *Censura y creación literaria en España (1939-1976)*, Barcelona, Península, 1980.

Alfárez, Antonio, *Cuarto poder en España. La prensa desde la Ley Fraga 1966*, Esplugues de Llobregat, Plaza & Janés, 1987.

Cisquella, Georgina: *Diez años de represión cultural : la censura de libros durante la Ley de Prensa (1966-1976)*, Barcelona, Anagrama, 1977.

Espinosa Maestre, Francisco, *Callar al mensajero. La represión franquista, entre la libertad de información y el derecho al honor*, Barcelona, Península, 2009.

Fernández Areal, Manuel, *La Ley de prensa a debate*, Barcelona, Plaza & Janés, 1971.

Gubern, Román, *La Censura: función política y ordenamiento jurídico bajo el franquismo (1936-1975)*, Barcelona, Península, 1981.

Martín de la Guardia, Ricardo M. *Cuestión de tijeras : la censura en la transición a la democracia*, Madrid, Síntesis, 2008.

Audiències i influència de la televisió en els anys seixanta i setanta (Catalunya i Espanya)

Baget Herms, Josep M., *Historia de la televisión en España (1956-1975)*, Barcelona : Feed-Back, 1993.

Díaz, Lorenzo, *La Televisión en España 1949-1995*, Madrid : Alianza, 1994.

Instituto de la Opinión Pública, *El público opina sobre televisión : dos encuestas para TVE*, Madrid, Instituto de la Opinión Pública, 1965.

----- *Encuesta nacional de radio-televisión*, Madrid, Televisión Española, 1966.

Munsó Cabús, Joan, *La Otra cara de la televisión : 45 años de historia y política audiovisual*, Barcelona, Flor del viento, 2001.

Palacio, Manuel, *Historia de la televisión en España*, Barcelona, Gedisa, 2005.

----- *La Televisión durante la Transición española*, Madrid, Cátedra, 2012.

Rueda Laffond, José Carlos, *La Televisión en España, 1956-2006 : política, consumo y cultura televisiva*, Madrid,

Fragua, 2006.

Ruiz del Olmo, Francisco Javier, *Orígenes de la televisión en España*, Málaga, Universidad de Málaga, 1997.

Audiències i influència de la ràdio en els seus orígens

Balsebre, Armand, *Historia de la radio en España*, Madrid, Cátedra, 2001.

Faus Belau, Ángel: *La Radio en España (1896-1977) : una historia documental*, Madrid, Taurus, 2007.

GARITAONANDIA, C.: *La radio en España (1923-1939). De altavoz musical a arma de propaganda*, Bilbao, Siglo XXI-Servicio Editorial UPV-EHU, 1988.

Fernández Sande, Manuel Ángel. *Los Orígenes de la radio en España*, Madrid, Fragua, 2005-2006

Franquet i Calvet, Rosa, *Història de la radiodifusió a Catalunya : del naixement al franquisme*, Barcelona : Edicions 62, 1986.

----- *Història de la ràdio a Catalunya al segle XX : de la ràdio de galena a la ràdio digital*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Direcció General de Radiodifusió i Televisió, 2001.

GARITAONANDIA, C.: *La radio en España (1923-1939). De altavoz musical a arma de propaganda*, Bilbao, Siglo XXI-Servicio Editorial UPV-EHU, 1988.

VENTÍN PEREIRA, José Augusto (1984). *La radio en la Guerra Civil Española*. Madrid: Complutense.

VENTÍN PEREIRA, José Augusto (1986). *La guerra de la radio (1936-1939)*. Barcelona: Mitre.

VIVANCO SÁNCHEZ, Jesús (2006). *Guerra Civil y Radio Nacional: Salamanca 1936-1938*. Madrid: IORTV.

Cartell polític

Cartell polític: Josep Renau

Barnicoat, John, *Los Carteles. Su historia y su lenguaje*, Barcelona, Gustavo Gili, 1995.

Bellón Pérez, Fernando, *Renau: la abrumadora responsabilidad del arte*, València, Institució Alfons el Magnànim, 2008.

Cancer Matinero, José Ramón, "Tras la huella de Renau", *Archivo de Arte Valenciano*, núm. 87, 2006.

Forment, Albert, *Josep Renau. Història d'un fotomuntador*, València, Editorial Afers, 1997.

Ortiz Monasterio, Pablo, *Josep Renau: fotomontador*. México, Fondo de Cultura Económica, 1985.

Renau, Josep:

----- *The American Way of Life* Editorial Gustavo Gili, 1977.

----- *Arte contra las Élités*. Editorial DEBATE, 2002.

----- *Arte en Peligro*. Ayuntamiento de Valencia, 1980.

----- *Función Social del Cartel*, València, Fernando Torres, 1976.

Cinema, militància i contrainformació a Catalunya en els anys setanta

Arnau Rosello, Roberto: *La guerrilla de celuloide. Resistencia estética y militancia política en el cine español (1967-*

1982), Castelló de la Plana, Universitat Jaume I, 2006.

Barnouw, E., *El documenta. Historia y estilos*, Barcelona, Gedisa, 1996.

García Ferrer, J. M. y Martí Rom, J.M. *Llorenç Soler*, Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 1996.

García-Merás, Lidia, "El cine de la disidencia. La producción militante antifranquista (1967-1981)", *Desacuerdos*, núm. 4, 2007.

Francés, Miquel (coord.): *La Mirada comprometida. Llorenç Soler*, Madrid, Biblioteca Nueva, 2012.

Linares, A., *El cine militante*, Madrid, Castellote, 1976.

Llinás, Francisco, *Cortometraje independiente español*, Bilbao, Certamen Internacional de Cine Documental, 1986.

Nichols, Bill: *La representación de la realidad*, Barcelona, Paidós, 2000.

Rom, Martí, *La Central del Curt (1974-1982). Una experiència alternativa*, Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 1994.

VV.AA.: *Con y contra el cine. En torno a Mayo del 68*, Barcelona, UNIA, 2008

Evolució i història de la revista *Destino*

Cabellos i Mínguez, Pilar, *Destino. Política de unidad : (1939-1946) : tres aspectes de l'inici d'una transformació obligada*, Barcelona, Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònoms i Locals, 2007.

Cabo, Isabel de, *La Resistencia cultural bajo el franquismo : en torno a la revista Destino, 1957-1961*, Barcelona, Àltera, 2001.

Geli, Carles, *Les Tres vides de Destino*, Barcelona, Diputació de Barcelona/Col·legi de Periodistes de Catalunya, DL 1990.

Porcel, Alexandre: *La Crónica de Destino*, Barcelona : Destino, 2003

Solé, Queralt, "El "*Destino*" de Burgos", Valencia, *Afers*, 2004

Història i evolució de la revista *Triunfo*

Alted, Alicia y Aubert, Paul: *Triunfo en su época*, Madrid, École des Hautes Études Hispaniques, 1995.

Ezcurra, José Ángel, *El Mensaje cultural de Triunfo*, Segorbe : Fundación Max Aub, 1999.

Fontes, Ignacio, *El Parlamento de papel : las revistas españolas en la transición democrática*, Madrid, Asociación de la Prensa de Madrid, 2004

Noortwijk, Annelies van, *Triunfo : de revista ilustrada a revista de las luces (historia y significado de Triunfo, 1946-1982)*, Groningen, 2004

Pecourt, Juan, *Los Intelectuales y la transición política : un estudio del campo de las revistas políticas en España*, Madrid : Centro de Investigaciones Sociológicas, 2008

Rico, Eduardo G, *Vida, pasión y muerte de "Triunfo": de cómo se apagó aquella voz del progresismo español*, Barcelona : Flor del Viento, 2002.

La premsa del cor. Origen i evolució.

- Dyer, Richard: *Las estrellas cinematográficas*, Barcelona, Paidós, 2001.
- Falcón, Pilar: *El imperio rosa. Poder e influencia de la prensa del corazón*, Barcelona : CIMS, 1998
- Gómez Mompert, Josep Lluís: "Medio siglo de prensa del corazón en España (1940-1990)", *Anàlisi*, núm. 14, 1992.
- Gallego Ayala, Juana: *Mujeres de papel. De ¡Hola! a Vogue. La prensa femenina en la actualidad*, Barcelona, Icaria, 1990.
- Marshall, P. D. (1997). *Celebrity and Power. Fame in Contemporary Culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- McDonald, P. (2000): *The Star system. Hollywood's production of popular identities*. Londres: Wallflower.
- Morin, Edgar: *Las stars. Servidumbres y mitos*, Barcelona, Dopesa, 1972
- Muñoz Ruiz, María del Carmen, *Mujer mítica, mujeres reales: las revistas femeninas en España, 1955-1970*, Madrid, Universidad Complutense de Madrid, 2004.
- Pizarroso Quintero, Alejandro: *Corazones de papel. Sensacionalismo y prensa del corazón en España*, Barcelona, Planeta, 1994.

Els orígens de Tv3

- Baget Herms, Josep M. (Josep Maria), *Història de la televisió a Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya. Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994.
- Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, *TV3 10 anys*, Barcelona : Columna, 1993.
- Llinés, Montserrat, *La Televisió a Catalunya*, Barcelona, Els Llibres de la Frontera, DL 1988
- Maduell, Àlvar, *Televisió catalana abans de TV3*, Teià, 1997.
- Moragas Spà, Miquel de, *La Televisió pública a l'era digital*, Barcelona, Pòrtic, 2000.
- Periódico de Catalunya, *Vint anys en sintonia : TV3, Televisió de Catalunya : els èxits de la història de la cadena*, Barcelona : El Periódico de Catalunya, 2003.